

ÎN SPATELE “REDRESĂRII ECOLOGICE”:

cum eșuează fondul de redresare al UE în protejarea naturii și ce mai poate fi salvat

CEE Bankwatch Network

euRONATUR

AGENT GREEN

Cercetare și redactare

Thomas Freisinger
Fundația EuroNatur

Daniel Thomson
CEE Bankwatch Network

Veronica Tulpan
Agent Green (România)

Mulțumiri

Editare

Pippa Gallop

Emily Gray

Gosia Zubowicz-Thull

Design

Peter Slingiert

Aleksandar Saša Škorić (copertă)

Acest raport este un extras din publicația integrală [*Behind the 'green recovery': How the EU recovery fund is failing to protect nature and what can still be saved.*](#)

Această publicație a fost finanțată de Fundația MAVA.

Finanțat de Uniunea Europeană. Opiniile exprimate sunt doar ale autorilor și nu reflectă neapărat opiniile Uniunii Europene sau ale CINEA. Nici Uniunea Europeană și nici autoritatea finanțatoare nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.

Cuprins

Rezumat	4
Introducere	6
Rezumat al principalelor constatări	8
Concluzii și recomandări: ce mai poate fi salvat?	12
România: împădurirea este sortită eșecului dacă nu se abordează problema tăierilor de pădure și corupția	14

Rezumat

În februarie 2021, a intrat în vigoare un instrument de finanțare unic, ca răspuns la criza financiară provocată de pandemia COVID-19: Fondul de redresare și de reziliență (FRR).¹

Conform Comisiei Europene, FRR este principalul motor al redresării “verzi” a Europei. Treizeci și șapte la sută din totalul de 672,5 miliarde de euro al fondului de redresare² trebuie să fie alocate pentru tranziția ecologică, inclusiv pentru biodiversitate.³

Biodiversitatea este esențială pentru însăși existența noastră, dar și pentru economiile noastre. Pentru hrana, aerul, apa și clima noastră depindem de ecosisteme sănătoase. Criza biodiversității este, prin urmare, la fel de importantă ca și criza climatică - cele două sunt interconectate și trebuie abordate împreună.

Cu toate acestea, ambiția puternică a UE în Strategia UE pentru 2030 privind biodiversitatea nu s-a reflectat în cheltuielile statelor membre în cadrul FRR. Cheltuielile dedicate conservării și restaurării biodiversității au fost estimate la mai puțin de 1% din fondul de redresare.⁴

În mai 2021, CEE Bankwatch Network și EuroNatur au tras un semnal de alarmă cu privire la această lipsă de cheltuieli pentru biodiversitate, împreună cu parteneri din Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Polonia, România, Slovacia și Slovenia.⁵ Raportul nostru a constatat, de asemenea, că planurile naționale conțin măsuri care ar putea afecta biodiversitatea și că procesul de elaborare a fost învăluit în secret în multe țări.

Un an mai târziu, majoritatea planurilor de redresare - deși nu toate - au fost aprobate. Cu toate că s-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește introducerea de măsuri privind biodiversitatea și au fost eliminate unele măsuri dăunătoare, multe planuri au rămas neschimbate. Prin urmare, acest raport își propune să evidențieze măsurile controversate din planurile de refacere din nouă țări din Europa Centrală și de Est, să ofere informații actualizate cu privire la deficiențele din procesul de consultare a planurilor de refacere și să arate de ce și cum finanțarea trebuie să fie protejată de biodiversitate.

Două dintre aceste cazuri - din Bulgaria și Letonia - evidențiază potențialul conflict între acțiunile de combatere a schimbărilor climatice și biodiversitate, subliniind necesitatea unor garanții de mediu suficiente. Guvernul leton simplifică procedurile de autorizare pentru parcurile eoliene de pe terenurile forestiere și a strecurat sprijinul pentru astfel de proiecte în planul său de redresare după ce consultarea publică și evaluarea “fără daune semnificative” fuseseră deja efectuate. Deși raționalizarea procedurilor de autorizare a surselor regenerabile de energie este binevenită, aceasta nu trebuie să ducă la reluarea unei legislații de mediu de importanță crucială.

În plus, unele măsuri din cadrul FRR nu aduc beneficii nici pentru climă, nici pentru biodiversitate. Cazurile din Slovenia, Estonia, Republica Cehă și România explică modul în care proiectele de silvicultură care par pozitive la prima vedere au puține șanse de a-și atinge obiectivele și, în schimb, vor încuraja cel mai probabil o tăiere și mai intensivă a pădurilor. Toate aceste măsuri par atractive la prima vedere, dar, ca de obicei, răul stă în detalii. Unele dintre măsuri pot fi încă îmbunătățite, în special în Republica Cehă și Slovenia, în timp ce altele necesită o revizuire fundamentală.

Proiectele de gospodărire a apei reprezintă celălalt tip principal de măsuri dăunătoare evidențiate în acest raport. În Ungaria, Croația, Letonia și Polonia, autoritățile naționale intenționează să utilizeze fondul de redresare pentru

1 Consiliul Uniunii Europene, [Consiliul Uniunii Europene aprobă mecanismul de redresare și reziliență](#), 2021 *Portugal.eu*, 12 februarie 2021.

2 În prețurile din 2018. Pentru informații actuale, consultați https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en

3 Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, [Regulamentul de instituire a mecanismului de redresare și de reziliență](#), articolul 18 §4e, *EUR-Lex*, 12 februarie 2021.

4 VividEconomics, [Finanțarea naturii, finanțarea viitorului: Planurile de redresare ale UE ratează oportunitatea de a obține un triplu câștig pentru natură, climă și economie](#), *VividEconomics*, iunie 2021.

5 CEE Bankwatch Network și EuroNatur, [Reconstruirea biodiversității: Cum nu reușesc statele membre ale UE să cheltuiască fondul de redresare pentru natură](#), *EuroNatur*, mai 2021.

a construi rezervoare, stații de pompare, baraje, diguri și canale sau pentru a regulariza râurile sau pentru a renova secțiunile deja reglementate, adesea în zone extrem de sensibile, inclusiv în situri Natura 2000. Acestea amenință să transforme râurile și fluviile în canale moarte și iazuri lipsite de viață și să degradeze calitatea apei. În unele cazuri, a fost nevoie de luni de zile pentru ca grupurile societății civile să obțină locațiile acestor proiecte, iar în alte cazuri nu este încă disponibilă nicio listă de proiecte. Din cauza naturii dispersate a proiectelor, nu este clar dacă toate proiectele vor face obiectul unor evaluări ale impactului asupra mediului (EIA) și al unor evaluări corespunzătoare în temeiul Directivei Habitate.

Aceste probleme sunt agravate de faptul că nu toate planurile de redresare au făcut obiectul unei evaluări strategice de mediu (SEA), care - în conformitate cu Directiva SEA - trebuie realizată pentru orice plan sau program care poate avea un impact semnificativ asupra mediului. În cazul în care au avut loc SEA, evaluarea a fost de slabă calitate, lipsită de independență sau efectuată într-un stadiu târziu, când nu mai poate influența cu adevărat planul, subminând astfel întregul proces.

Între timp, planurile au fost supuse unei noi evaluări, cu scopul de a se asigura că fiecare măsură respectă principiul “fără daune semnificative”. Deși obiectivul este laudabil, evaluarea este atât de simplificată încât este lipsită de sens.

Acesta se aplică măsurilor care sunt adesea descrise atât de vag încât impactul lor nu poate fi evaluat, deoarece nu sunt indicate locațiile și dimensiunile acestora. Aceasta constă în întrebări de tip “da/nu” și este adesea efectuată de aceeași autoritate care promovează proiectul, ceea ce înseamnă că evaluarea este lipsită de obiectivitate și integritate. În plus, nu sunt prevăzute măsuri de monitorizare.⁶ Deși nu este menit să înlocuiască EIA sau SEA, lacunele și lipsa de ambiție a acestui mecanism de salvagardare oferă un fals sentiment de sustenabilitate care permite continuarea proiectelor dăunătoare.

Lipsa de transparență, de consultare și de acces la informații a persistat pe tot parcursul procesului de elaborare și aprobare a planurilor de redresare. Lipsa unor informații clare despre proiecte împiedică capacitatea organizațiilor societății civile de a monitoriza cheltuielile. Nu s-a ținut cont de majoritatea contribuțiilor adresate guvernelor, care își exprimau îngrijorarea cu privire la măsurile propuse, și nici de recomandările privind reformele și investițiile alternative.

Un exemplu al acestei lipse de transparență și de control public este faptul că, în majoritatea statelor membre, nu au fost înființate comitete de monitorizare, care sunt necesare în cadrul fondurilor de coeziune ale UE, pentru FRR. În cazul în care sunt înființate în mod corespunzător și au un mandat clar, acestea pot servi drept un instrument eficient pentru a se asigura că fondurile sunt cheltuite în mod corespunzător, un canal pentru responsabilitate și transparență guvernamentală și un loc de schimb de informații și idei.

În puținele state membre în care au fost înființate astfel de comitete, organizațiile societății civile de mediu nu sunt, în general, incluse. Prin urmare, nu sunt îndeplinite funcții-cheie, cum ar fi monitorizarea faptului dacă proiectele respectă cu adevărat principiul “fără daune semnificative” în timpul implementării.

Pentru fiecare caz dăunător prezentat mai jos, au fost identificate proiecte alternative sau ajustări ale proiectelor care ar fi putut - și, în unele cazuri, încă mai pot - preveni daunele aduse mediului. Cu toate acestea, recomandările noastre mai ample se referă la viitoarele fluxuri de finanțare ale UE. Comisia trebuie:

- Să încurajeze mai activ statele membre să investească în conservarea și restaurarea naturii, cu cerințe clare privind alocările financiare.
- Consolidarea în continuare a metodologiei “fără daune semnificative” și aplicarea acesteia în selectarea și monitorizarea cheltuielilor de recuperare. Proiectele care sunt definite prea vag și care nu conțin informații specifice, cum ar fi locațiile, nu ar trebui aprobate. Proiectele care nu sunt conforme cu principiul “fără daune semnificative” ar trebui să fie excluse din cererea de plată.
- Să clarifice cerințele și procedurile pentru evaluările strategice de mediu și să nu aprobe planurile în cazul în care procesul nu a fost finalizat.
- Să solicite instituirea unor mecanisme de monitorizare și control mai bune în timpul punerii în aplicare, inclusiv comitete de monitorizare și mecanisme de reclamații.
- Să impună din punct de vedere juridic transparența și participarea publicului la elaborarea planurilor încă din primele etape.

Introducere

În februarie 2021, Uniunea Europeană a aprobat mecanismul de redresare și reziliență (FRR),⁷ un răspuns la criza financiară provocată de pandemia COVID-19.⁸

Aceasta ar fi putut fi o oportunitate de a crește cheltuielile pentru biodiversitate. După ce Comisia Europeană a publicat o serie de obiective ambițioase⁹ în Strategia UE privind biodiversitatea pentru 2030,¹⁰ 2021 ar fi putut fi un an decisiv pentru deblocarea finanțării indispensabile în vederea atingerii acestora.

Pe lângă cele 20% din totalul FRR care trebuie cheltuite pentru digitalizarea economiilor UE, 37% din totalul de 672,5 miliarde de euro¹¹ trebuie alocate pentru tranziția ecologică, inclusiv pentru biodiversitate.¹²

Comisia Europeană prezintă mecanismul istoric de redresare și reziliență ca fiind principalul motor al redresării “verzi” a Europei. Menținerea sănătății naturii și, mai precis, a biodiversității este esențială pentru existența noastră. Depindem de ecosisteme sănătoase pentru hrana noastră, pentru aerul curat pe care îl respirăm și pentru apa pe care o bem, precum și pentru o climă bine reglată care ne susține. Pierderea biodiversității are, de asemenea, un impact direct asupra economiilor noastre. Pur și simplu, nu putem exista dacă nu reușim să protejăm și să refacem natura.

Prin urmare, o redresare cu adevărat ecologică nu poate fi realizată fără sprijin pentru natură. Criza biodiversității este la fel de importantă ca și criza climatică - cele două sunt interconectate și ambele trebuie abordate împreună.

Cu toate acestea, fondul de redresare este unic nu numai datorită dimensiunii sale, ci și datorită timpului scurt în care a fost pregătit. Încă din august 2021, Comisia Europeană a putut să plătească pre-finanțarea și primele tranșe către statele membre¹³ ale căror proiecte naționale de redresare și reziliență pe care le aprobase în mod oficial. Acest lucru a sporit riscul lipsei de transparență și de proiecte pregătite corespunzător și a dus la solicitarea unui control public atent.

În mai 2021, CEE Bankwatch Network și EuroNatur, împreună cu partenerii naționali din Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Polonia, România, Slovacia și Slovenia, au publicat raportul *Building back biodiversity: how EU Member States fail to spend the recovery fund for nature*.¹⁴ Acest raport a evidențiat starea precară a biodiversității în toate țările și modul în care fondul de redresare poate și ar trebui să fie utilizat pentru a rezolva această problemă.

Acesta a constatat că rolul naturii în această redresare pretins “verde” a fost aproape complet neglijat de statele membre. Guvernele și Comisia Europeană nu au acordat aproape nicio atenție necesității clare și urgente de a proteja și de a restaura natura, în ciuda faptului că sănătatea acesteia se deteriorează rapid. Măsurile de conservare și/sau de refacere a habitatelor naturale, care sunt unele dintre principalele politici pe care le putem folosi pentru a asigura o viață viabilă pe Pământ, lipsesc din planurile prezentate de statele membre.

7 Comisia Europeană, [Mecanismul de redresare și reziliență](#).

8 Comisia Europeană, [Comisia salută aprobarea de către Parlamentul European a mecanismului de redresare și reziliență](#), Comisia Europeană, 10 februarie 2021.

9 Obiectivele ambițioase ale Strategiei privind biodiversitatea 2030 constau în refacerea a 30 % din terenurile din Europa și a 30 % din marea europeană. În plus, 25.000 de kilometri de râuri din UE ar trebui restaurați și 3 miliarde de copaci ar trebui replantați până în 2030. În plus, UE intenționează să deblocheze 20 de miliarde de euro pe an pentru biodiversitate (finanțare publică și privată) până în 2030.

10 Comisia Europeană, [Fișă informativă: Strategia UE 2030 privind biodiversitatea](#), Comisia Europeană, modificată ultima dată la 20 mai 2021.

11 În prețurile din 2018. Pentru informații actuale, consultați https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_en

12 EUR-Lex, [Regulamentul de instituire a mecanismului de redresare și de reziliență](#), articolul 18 alineatul (4) litera (e).

13 Comisia Europeană, [NextGenerationEU: Comisia Europeană acordă Portugaliei o prefinanțare de 2,2 miliarde EUR](#), Comisia Europeană, 3 august 2021.

14 CEE Bankwatch Network și EuroNatur, [Reconstruirea biodiversității: Cum nu reușesc statele membre ale UE să cheltuiască fondul de redresare pentru natură](#).

Din totalul de 672,5 miliarde de euro al FRR, cheltuielile dedicate biodiversității au fost estimate la mai puțin de 1%.¹⁵ Deși acest lucru poate fi explicat parțial prin absența oricărei obligații specifice de a aloca fonduri pentru natură, el reflectă, în general, lipsa unei înțelegeri mai profunde a guvernelor cu privire la rolul naturii și la ceea ce este în joc dacă nu acționăm.

Importanța fondurilor UE în Europa Centrală și de Est este esențială, deoarece acestea reprezintă aproximativ 41% din totalul investițiilor publice.¹⁶ Prin urmare, fondurile UE determină în mod semnificativ destinația investițiilor private. O astfel de lipsă de fonduri alocate pentru conservarea și restaurarea biodiversității în planurile de redresare va condiționa, de asemenea, toate investițiile publice și private în acest sector pentru următoarele decenii.

În plus, organizațiile societății civile care au monitorizat procesul au avut preocupări serioase cu privire la:

- Aprobarea planurilor naționale în ciuda includerii unor măsuri extrem de dăunătoare pentru biodiversitate;
- Lipsa divulgării publice a planurilor și a conținutului măsurilor;
- Lipsa dialogului între autoritățile naționale și societatea civilă; și
- Metodologia defectuoasă utilizată pentru a preveni măsurile care cauzează daune mediului.¹⁷

Toate acestea înseamnă că, cel mai probabil, planurile adoptate nu vor contribui prea mult la combaterea pierderii biodiversității și chiar este posibil să dăuneze ecosistemelor, în special în ceea ce privește pădurile și resursele de apă. În plus, pentru aproximativ 90% dintre măsuri, conținutul exact al proiectelor este încă necunoscut, ceea ce face imposibilă o evaluare adecvată a impactului acestora.

De atunci, Comisia Europeană a aprobat majoritatea planurilor de redresare, iar guvernele au început să pună în aplicare măsurile adoptate. Deși de atunci s-au înregistrat unele progrese pozitive în ceea ce privește introducerea de măsuri privind biodiversitatea și eliminarea unor măsuri dăunătoare, multe planuri au rămas neschimbate, fără reforme sau investiții planificate pentru protecția și/sau restaurarea biodiversității și, mai exact, pentru obiectivele Strategiei UE privind biodiversitatea.

Care este scopul acestui raport și cum ar trebui să fie utilizat?

La un an de la ultimul nostru studiu, acest al doilea raport oferă actualizări privind stadiul planurilor de redresare în nouă state membre din Europa Centrală și de Est, pe baza monitorizării realizate de către organizatorii de campanii naționale. Obiectivele sale sunt următoarele:

Să furnizeze informații cu privire la situația măsurilor controversate din planurile de redresare din Europa Centrală și de Est. Este prezentată câte o măsură dăunătoare pentru fiecare țară, cu o analiză a procesului de planificare, ce ar fi putut fi făcut diferit și ce proiecte alternative pozitive ar fi putut fi finanțate în schimb.

Să evidențieze deficiențele și preocupările legate de procesul prin care au fost aprobate măsurile finanțate. Printre acestea se numără, printre altele, lipsa de transparență, de divulgare a informațiilor și de consultare, precum și aplicarea defectuoasă a principiului “fără daune semnificative”.

Să documenteze cum și de ce finanțarea trebuie să fie protejată de biodiversitate. Prin intermediul exemplurilor pozitive identificate de partenerii naționali, raportul demonstrează că integrarea și integrarea nevoilor de biodiversitate în cadrul elaborării măsurilor poate fi un avantaj atât pentru climă, cât și pentru natură.

15 VividEconomics, [Finanțarea naturii, finanțarea viitorului: Planurile de redresare ale UE ratează oportunitatea de a obține un triplu câștig pentru natură, climă și economie](#).

16 CEE Bankwatch Network, [Financing the EU Green Deal Guidebook](#), CEE Bankwatch Network, 2020.

17 Principiul „fără daune semnificative”

Rezumat al principalelor constatări

Biodiversitatea a fost neglijată în primele etape de punere în aplicare a planurilor de redresare în Europa Centrală și de Est.

Pilonul “Tranziția ecologică”, unul dintre cei șase piloni care constituie FRR și care reprezintă 37% din totalul cheltuielilor, are ca scop să contribuie la obiectivele Pactului ecologic european, inclusiv cele privind biodiversitatea.¹⁸ În ciuda menționării biodiversității ca fiind una dintre prioritățile care trebuie abordate prin intermediul acestui pilon, majoritatea măsurilor incluse în cele 37% sunt menite să reducă emisiile de CO₂ și să abordeze problemele climatice. Mai puțin de un procent este atribuit conservării sau restaurării biodiversității, în ciuda faptului că Comisia Europeană intenționează să aloce cel puțin 20 de miliarde de euro pe an pentru acest scop precis.¹⁹

Cu toate acestea, metodologia utilizată de Comisie pentru a determina această cifră a fost criticată pentru că a supradimensionat suma care va fi cheltuită efectiv pentru climă. O analiză realizată de Institutul Wuppertal prin intermediul Green Recovery Tracker,²⁰ care a utilizat o metodologie diferită de cea a Comisiei, a oferit cifre mult mai mici pentru cheltuielile ecologice. De exemplu, conform metodologiei lor, planul de redresare al Republicii Cehe a inclus doar 25% din cheltuielile pentru tranziția ecologică, față de cele 37% necesare.²¹

Măsurile de reducere a emisiilor de dioxid de carbon, cum ar fi implementarea proiectelor de energie regenerabilă, sunt vitale pentru atingerea obiectivelor în materie de climă și energie. Cu toate acestea, impactul unor astfel de măsuri asupra ecosistemelor și biodiversității trebuie să fie evaluat pe deplin, iar acest lucru constituie un factor determinant pentru aprobare.

Deși energia regenerabilă ar trebui într-adevăr încurajată ca modalitate de reducere a emisiilor de carbon, acest lucru nu ar trebui să se facă în detrimentul naturii și al biodiversității. Tăierea pădurilor bogate în biodiversitate sau ocuparea pajiștilor pentru dezvoltarea unor proiecte eoliene sau solare la scară largă nu numai că este dăunătoare pentru biodiversitate (pentru mai multe informații, a se vedea cazurile din Bulgaria și Letonia), dar subminează reducerea emisiilor de dioxid de carbon dacă se pierde capacitatea de sechestrare a acestor păduri.

Comisia Europeană recunoaște că, în cel mai optimist scenariu, doar trei procente din Pilonul verde vor fi dedicate “protecției și refacerii biodiversității și ecosistemelor”,²² sau 7 miliarde de euro în cele 27 de state membre, dacă toate subvențiile și împrumuturile sunt cheltuite conform planurilor actuale.²³ Cu toate acestea, statele membre vor pune în aplicare și măsuri care sunt considerate ca făcând parte din Pilonul verde, dar care, cu siguranță, vor provoca daune semnificative ecosistemelor, după cum reiese din cazurile ulterioare din acest raport.

18 Parlamentul European și Consiliul European, [Regulamentul \(UE\) al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a mecanismului de redresare și de reziliență \(11\)](#), EUR-Lex, 12 februarie 2021.

19 Această figură include atât finanțarea publică, cât și cea privată. Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, [Strategia UE privind biodiversitatea pentru 2030, Readucerea naturii în viața noastră](#), EUR-Lex, 20 mai 2021.

20 Institutul Wuppertal, E3G, [site-ul web Green Recovery Tracker](#).

21 Helena Mölter, Johanna Lehne, Timon Wehnert și Jacqueline Klingens, [Green recovery tracker: tracking the contribution of national covid-19 efforts recovery towards a climate neutral EU](#), E3G și Wuppertal Institute, 2022.

22 În cazul în care se utilizează totalul de 672,5 miliarde de euro din cadrul FRR, Pilonul verde ar reprezenta 248,8 miliarde de euro. După cum a declarat Comisia Europeană, 3% din acest pilon verde ar reprezenta 7,5 miliarde de euro. Acest lucru înseamnă că fiecare stat membru va cheltui în medie 260 de milioane de euro pentru proiecte care aduc beneficii climei și mediului.

23 Comisia Europeană, [Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind punerea în aplicare a mecanismului de redresare și reziliență](#), Comisia Europeană, 1 martie 2022.

Un exemplu este centrala hidroelectrică Mokrice de pe râul Sava din Slovenia. Unitatea ar putea primi finanțare pentru componenta de prevenire a riscurilor de inundații. Această măsură ar putea fi considerată parte a Pilonului verde datorită producției de energie cu emisii reduse de CO₂, dar neglijează complet daunele grave pe care măsura le-ar provoca ecosistemelor vitale ale râului și importanța râului pentru întreaga vale a Savei, inclusiv pentru apa potabilă și agricultura.

Această situație va fi probabil exacerbată odată cu presiunile pentru a pune capăt importurilor de gaze rusești, având în vedere criza gazelor din iarna 2021/2022 și invazia rusă din februarie 2022 în Ucraina.

Aceași problemă se aplică și în cazul raționalizării de către guvernul leton a procedurilor de autorizare pentru parcurile eoliene din zonele împădurite. Aceasta a strecurat sprijinul pentru astfel de proiecte în planul său de redresare după ce consultarea publică și evaluarea “fără daune semnificative” fuseseră deja efectuate.

În principiu, raționalizarea procedurilor de autorizare este binevenită ca mijloc de creștere a surselor de energie cu adevărat regenerabile, dar acest lucru nu trebuie să ducă la reducerea legislației de mediu și a garanțiilor de importanță crucială care sunt necesare pentru a evalua impactul posibil al proiectelor asupra naturii și biodiversității.

Multe dintre măsurile din cadrul fondului de redresare nu aduc beneficii nici pentru climă, nici pentru biodiversitate.

Cazurile din Slovenia, Estonia, Republica Cehă și România arată că este puțin probabil ca proiectele forestiere care par pozitive să își atingă obiectivele și este posibil să încurajeze o tăiere și mai intensivă a pădurilor. Toate aceste măsuri par atractive la prima vedere, cu termeni precum “reziliență” și “reîmpădurire” presărați cu generozitate în planurile de redresare, dar, ca de obicei, răul se află în detalii. Unele dintre măsuri pot fi încă îmbunătățite, în special în Republica Cehă și Slovenia, în timp ce altele necesită o revizuire fundamentală.

Proiectele de gospodărire a apei reprezintă celălalt grup principal de proiecte dăunătoare evidențiate în acest raport. În mod repetat, fie că este vorba de Ungaria, Croația, Letonia sau Polonia, autoritățile naționale intenționează să utilizeze FRR pentru a construi rezervoare, stații de pompare, baraje, diguri sau canale și pentru a renova secțiuni reglementate ale râurilor, adesea în zone extrem de sensibile, inclusiv în situri Natura 2000. Acestea amenință să transforme râurile și fluviile în canale moarte și iazuri lipsite de viață și să degradeze calitatea apei, contrar obiectivelor Directivei-cadru privind apa.

În unele cazuri, grupurile societății civile au avut nevoie de mai multe luni pentru a obține chiar și locațiile acestor proiecte, iar în alte cazuri nu este disponibilă nicio listă de proiecte. Din cauza naturii dispersate a proiectelor, nu este clar dacă toate vor face obiectul unor evaluări ale impactului asupra mediului și al unor evaluări corespunzătoare în temeiul Directivei Habitare.

Aceste probleme sunt agravate de faptul că multe planuri nu au făcut obiectul unor evaluări strategice de mediu (SEA), așa cum prevede Directiva SEA pentru planurile care pot avea efecte semnificative asupra mediului.²⁴ Necesitatea de a efectua astfel de evaluări privind planurile de redresare depinde de impactul probabil al acestora, iar în unele cazuri, cum ar fi cel al Croației, măsurile specifice au făcut deja obiectul unor evaluări de mediu durabile în cadrul unor planuri sau strategii sectoriale separate. Dar, unde nu este cazul, măsurile descrise în studiile noastre de caz arată că, în unele țări, se pot aștepta daune.

Unele dintre statele membre au efectuat SEA pentru planurile lor naționale de redresare într-o etapă ulterioară, când evaluarea nu mai poate influența adoptarea planului, după semnarea de către Comisia Europeană (de exemplu, Bulgaria). Acest lucru subminează întregul scop al procesului. În plus, în puținele cazuri în care statele membre au efectuat EES, și anume în Letonia și Bulgaria, procesul a fost realizat fără implicarea unor experți adevărați. În Letonia, de exemplu, SEA a fost redactată în principal de o persoană din cadrul Ministerului de Finanțe, fără consulta experți în domeniul mediului și al biodiversității.

Metodologia aleasă de Comisia Europeană pentru a evalua dacă proiectele vor cauza prejudicii nu a reușit să ofere valoare adăugată.

La 12 februarie 2021, Comisia Europeană a publicat documentul de orientare tehnică privind aplicarea principiului “fără daune semnificative” în temeiul Regulamentului privind mecanismul de redresare și de reziliență,²⁵ astfel încât “evaluarea [planurilor de redresare] ar trebui să asigure că fiecare măsură (adică fiecare reformă și fiecare investiție) din cadrul planului respectă principiul “fără daune semnificative””.

Deși, în principiu, autorii acestui raport sprijină pe deplin eforturile Comisiei Europene de a se asigura că fondurile UE nu sunt utilizate în mod dăunător, suntem îngrijorați de faptul că aplicarea principiului în cadrul FRR nu atinge în mod semnificativ scopul propus. Pentru comentarii mai detaliate pe această temă, a se vedea declarația Green 10 și declarația EuroNatur.²⁶

Acest nou principiu, menit să stimuleze guvernele să adopte o abordare preventivă la elaborarea planurilor de redresare, a fost acum exportat pentru a fi utilizat pentru alte fonduri UE, fără a ține cont de criticile și de eșecul său evident în cadrul mecanismului de redresare și de reziliență.²⁷ Problemele semnalate în etapa de planificare a planurilor naționale nu au făcut decât să se intensifice cu timpul. Acestea pot fi rezumate prin următoarele puncte:

- Evaluarea “fără daune semnificative”:
 - ◆ constă în întrebări de tip “da/nu”, care permit evaluatorului - ministerul coordonator - să răspundă fără a fi nevoit să furnizeze dovezi.
 - ◆ se aplică ex ante, înainte de a fi planificate și evaluate detaliile esențiale ale măsurilor, cum ar fi locația, dimensiunea, calendarul și efectele secundare. Acest lucru duce la rezultate lipsite de sens și la evaluări înșelătoare.
 - ◆ se bazează pe criterii care rareori depășesc ceea ce este oricum cerut de legislația de mediu existentă a UE
- Cei responsabili pentru reformele/investițiile propuse au fost cei care au efectuat evaluarea, ceea ce a dus la o lipsă gravă de obiectivitate și expertiză în cadrul evaluărilor.
- În cele din urmă, odată ce evaluarea a fost efectuată și planurile au fost adoptate, nu a fost instituit niciun mecanism de control pentru a monitoriza punerea în aplicare a măsurilor.

Deși nu este menit să înlocuiască evaluările de impact asupra mediului sau evaluările strategice de mediu, lacunele și lipsa de ambiție a acestui mecanism de salvagardare înseamnă că nu va împiedica măsurile finanțate de FRR – sau alte fonduri UE – să provoace daune (a se vedea cazurile). Pentru a lua un exemplu concret, în conformitate cu Ghidul Comisiei,²⁸ o măsură de reducere a riscului de inundații este considerată ca fiind o contribuție de 100% la adaptarea la schimbările climatice, ceea ce înseamnă că nu este necesar să fie supusă unei evaluări de tip “fără daune semnificative”. Acest tip de măsură s-a dovedit a fi printre cele mai distructive pentru biodiversitate, după cum se explică în studiile noastre de caz.

La un an de la expirarea termenului indicativ stabilit de Comisie pentru ca statele membre să își prezinte planurile de redresare (30 aprilie 2021), societatea civilă și publicul nu au încă, în multe cazuri, acces la informații esențiale despre măsurile care au fost aprobate de Comisia Europeană. Această lipsă de transparență și de publicare împiedică experții terți, inclusiv organizațiile societății civile, să examineze măsurile, să acționeze pentru a preveni daunele și să efectueze monitorizarea.

Dacă nu sunt remediate imediat, deficiențele acestui nou instrument de protecție a mediului vor crea un precedent periculos pentru viitoarele domenii de politică. Comisia Europeană va aplica principiul “fără daune semnificative” fondurilor de coeziune 2021-2027, precum și ajutoarelor de stat. Datorită modului în care se va aplica acest lucru, măsurile similare care au fost evaluate pozitiv în cadrul FRR vor fi aprobate automat pentru fondurile de coeziune.

25 Comisia Europeană, [Orientări tehnice privind aplicarea principiului „fără daune semnificative” în baza Mecanismului de recuperare și reziliență](#), Comisia Europeană, 12 februarie 2021.

26 Green 10 și EuroNatur, [Fondurile UE nu ar trebui să dăuneze niciodată naturii, climei sau mediului - Declarația Green 10 cu privire la principiul „fără daune semnificative”](#).

27 Green 10 și EuroNatur, [Fondurile UE nu ar trebui să dăuneze niciodată naturii, climei sau mediului - Declarația Green 10 cu privire la principiul „fără daune semnificative”](#).

28 Comisia Europeană, [Orientări tehnice privind aplicarea principiului “fără daune semnificative” în temeiul Regulamentului privind mecanismul de redresare și de reziliență](#).

Societatea civilă și experții au fost neglijați în procesul de monitorizare și implementare.

Lipsa de transparență, de consultare și de acces la informații a persistat pe tot parcursul elaborării și punerii inițiale în aplicare a planurilor de redresare și nu s-a îmbunătățit de la etapele inițiale de planificare, nici măcar după ce au fost efectuate primele plăți. În majoritatea cazurilor, nu au fost divulgate informații privind conținutul măsurilor finanțate sau beneficiarii finali, inclusiv descrierile și locațiile proiectelor (a se vedea studiile de caz). Acest lucru împiedică capacitatea organizațiilor societății civile de a juca un rol în monitorizarea cheltuirii fondurilor.

La 10 iunie 2021, în rezoluția sa de control privind planurile de redresare,²⁹ Parlamentul European și-a exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că multe state membre nu au implicat deloc sau au implicat în mod inadecvat autoritățile regionale și locale în procesul de elaborare a planurilor naționale de redresare, deși acestea sunt actori importanți în punerea în aplicare a planurilor. S-a remarcat, de asemenea, că o mai mare disponibilitate a informațiilor pentru public ar promova transparența și responsabilitatea, consolidând astfel asumarea publică a punerii în aplicare.

Transparența joacă un rol-cheie în cheltuielile publice din motive evidente, cum ar fi responsabilitatea (și, prin urmare, încrederea în factorii de decizie), integritatea și incluziunea, valori pe care Uniunea Europeană le reprezintă în mod oficial. Acest lucru este cu atât mai adevărat dacă luăm în considerare urgența planificării și plății acestui fond unic.

Pare destul de evident acum că Comisia Europeană și Consiliul au făcut compromisuri în ceea ce privește calitatea etapelor de luare a deciziilor și de consultare pentru a interveni rapid în timp ce pandemia era în curs de desfășurare. Aceste compromisuri vor dăuna naturii și mediului și, mai ales în cazul unui fond atât de mare, nu există nicio scuză pentru excluderea publicului din procesul decizional. Parlamentului European însuși, care ar trebui să contrabalanseze executivul european, i s-a refuzat accesul la negocierile dintre Comisia Europeană și guvernele naționale, chiar și în calitate de observator.

Cu câteva excepții (și anume Bulgaria), majoritatea contribuțiilor care exprimau îngrijorare cu privire la măsurile propuse nu au fost luate în considerare, la fel ca și recomandările privind reformele și investițiile alternative care ar fi trebuit să primească finanțare.

Un exemplu al acestei lipse de transparență și de control public este faptul că, în majoritatea statelor membre care au primit plăți, nu au fost înființate comitete de monitorizare, care sunt necesare pentru programele din cadrul fondurilor de coeziune ale UE, în cazul FRR. În cazul în care sunt instituite în mod corespunzător și au un mandat clar, acestea pot servi drept un instrument eficient pentru a se asigura că fondurile sunt cheltuite în mod corespunzător și pot oferi un canal de responsabilitate și transparență guvernamentală, precum și un loc de schimb de informații și idei care utilizează expertiza unei varietăți de părți interesate, inclusiv a grupurilor de mediu.

În puținele state membre (Bulgaria, Croația, Republica Cehă, Estonia și Ungaria) în care au fost create comitete de monitorizare pentru planurile de redresare, organizațiile de mediu nu sunt, în general, incluse. Prin urmare, nu au avut loc funcții-cheie, cum ar fi monitorizarea îndeplinirii de către proiecte a condițiilor de mediu și a indicatorilor de mediu în conformitate cu principiul “fără daune semnificative”.

Pe lângă cazurile dăunătoare prezentate în acest raport, au fost identificate proiecte alternative sau ajustări ale proiectelor care ar fi putut - și, în unele cazuri, încă mai pot - să prevină daunele aduse mediului. Aceste cazuri le-ar fi putut înlocui cu ușurință pe cele care au fost aprobate și ar fi putut oferi aceleași beneficii fără a afecta natura. Ideea este că, pentru viitoarele fluxuri de finanțare, cunoștințele și expertiza din partea unor terțe părți, cum ar fi organizațiile de mediu și alți experți, reprezintă un avantaj, nu o povară. Societatea civilă nu ar trebui să fie văzută ca un obstacol, ci ca un actor cheie pentru a se asigura că finanțarea este direcționată către domeniile potrivite, de la planificare până la etapele de selecție și implementare.

Concluzii și recomandări:

Ce mai poate fi salvat?

UE pretinde a fi un lider mondial în ceea ce privește abordarea pierderii biodiversității, însă acest lucru nu s-a reflectat în procesul de cheltuire a fondurilor de redresare și, mai precis, în Regulamentul FRR. Lipsa unor cerințe explicite în acest regulament de a investi orice sumă în măsuri legate de biodiversitate a fost o mare oportunitate ratată și este un factor cheie pentru a explica alocările aproape inexistente din planuri în acest domeniu.

Obiectivele Strategiei UE privind biodiversitatea pentru 2030 acționează ca un cadru vital pentru a orienta unde ar trebui direcționate fondurile și investițiile UE, însă măsurile de realizare a acestora sunt, din nou, practic absente din planuri. Procesul FRR a arătat clar că aceste obiective și, în general, necesitatea de a aborda pierderea biodiversității, nu au fost considerate nici importante, nici urgente.

În plus, unele măsuri din cadrul FRR sunt susceptibile de a dăuna biodiversității, în ciuda introducerii noului instrument de evaluare “fără daune semnificative”, care ar fi trebuit să prevină acest lucru. În special, am identificat proiectele de gospodărire a apei, de silvicultură și de energie regenerabilă ca potențiale amenințări la adresa biodiversității. În timp ce unele dintre aceste proiecte pot fi extrem de necesare și pot continua dacă sunt puse în aplicare măsurile de protecție corespunzătoare, altele par a fi inacceptabil de dăunătoare pentru biodiversitate sau ineficiente în atingerea obiectivelor lor și nu ar trebui să fie puse în aplicare.

Această problemă a fost agravată de lipsa de transparență și de lipsa de participare a publicului la pregătirea planurilor. Regulamentul FRR include doar dispoziții minime, slabe și vagi atunci când se referă la necesitatea ca statele membre să se angajeze și să se consulte cu societatea civilă, în special cu organizațiile de mediu.

Un exemplu clar în acest sens este faptul că nu există dispoziții privind comitetele de monitorizare, deși acestea sunt obligatorii din punct de vedere juridic pentru monitorizarea fondurilor politicii de coeziune. Ca atare, procesul a fost lipsit de transparență și de implicare a părților interesate pe parcursul implementării banilor. În prezent, se pare că proiectele sunt pur și simplu aprobate în timpul evaluării planurilor, fără a exista mecanisme de monitorizare adecvate pentru a se asigura că realizarea lor este în conformitate cu evaluarea “fără daune semnificative”. Unele țări au înființat comitete de monitorizare, dar multe dintre ele nu au făcut acest lucru. Chiar și acolo unde au făcut-o, organizațiile de mediu nu sunt adesea prezente, spre deosebire de comitetele de monitorizare pentru fondurile de coeziune. Acest lucru ridică preocupări legate de faptul că s-ar putea rata oportunitățile de a evita alte daune de mediu.

O altă problemă este că majoritatea planurilor nu au făcut obiectul unei SEA. Aceste evaluări constituie o bază importantă pentru a determina dacă se aprobă sau nu măsurile propuse. Cu toate acestea, valoarea lor devine caducă dacă evaluarea se face doar formal, fără implicarea în timp util și adecvată a experților calificați în domeniul mediului și al biodiversității, și dacă nu este finalizată și luată în considerare înainte de aprobarea planurilor de refacere.

FRR a fost conceput ca un instrument de finanțare unic pentru a facilita redresarea economică a Europei. Ca atare, este puțin probabil ca recomandările specifice pentru un astfel de fond viitor să se dovedească utile. În ciuda acestui fapt, o serie de constatări-cheie și de lecții învățate pot fi stabilite în urma monitorizării utilizării fondului pe scară mai largă. Acestea evidențiază mai multe aspecte care sunt direct relevante pentru toate fluxurile de finanțare ale UE și care ar trebui abordate de urgență pentru a preveni repetarea unor astfel de probleme. Prin urmare, recomandările noastre sunt următoarele:

- 1. Comisia trebuie să încurajeze mai activ statele membre să investească în măsuri de conservare și restaurare a naturii**, valorificând potențialul fondurilor publice ale UE în regiune. Pentru viitoarele fluxuri de finanțare ale UE, UE trebuie să propună cerințe clare pentru alocările financiare în acest domeniu, pe baza alinierii măsurilor la realizarea obiectivelor Strategiei privind biodiversitatea pentru 2030.
- 2. Consolidarea în continuare a principiului “fără daune semnificative” înainte de a-l aplica unor fonduri și investiții suplimentare.** În special, ar trebui să se adopte o “abordare precaută” atunci când se examinează măsurile, prin care reformele și investițiile care sunt definite prea vag și nu dispun de informații specifice, cum ar fi locațiile, nu ar trebui aprobate. Astfel de proiecte ar trebui, în schimb, să fie evaluate în ceea ce privește impactul lor cumulativ, luând în considerare factori și implicații mai largi, în loc să se bazeze pur și simplu pe răspunsuri de tip “da” sau “nu”.
- 3. Clarificarea cerințelor și a procedurilor pentru evaluările de impact.** Comisia trebuie să ofere statelor membre cerințe de reglementare și orientări mai stricte și mai clare pentru realizarea de evaluări strategice de mediu.
- 4. Trebuie instituite mecanisme mai bune de monitorizare și control pe tot parcursul punerii în aplicare.** Comisia ar trebui să se asigure că există comitete de monitorizare, care să servească drept mijloc de dialog cu autoritățile responsabile de supravegherea proiectelor și să ridice probleme atunci când este necesar. Comisia ar trebui, de asemenea, să introducă un mecanism de reclamații care să permită societății civile și cetățenilor să își exprime îngrijorarea cu privire la proiectele care, în opinia lor, nu respectă principiul “fără daune semnificative” și/sau legislația de mediu.
- 5. Transparența și participarea publicului trebuie să fie recunoscute ca cerințe legale.** Implicarea societății civile ar permite o mai bună aliniere a politicilor la nevoile cele mai presante și, în cele din urmă, o mai bună aplicare și rezultate tangibile.

România:

împădurirea este sortită eșecului dacă nu se abordează problema tăierilor de pădure și corupția

Tăieri la ras în Parcul Natural Maramureș, sit Natura 2000 | Agent Green

Măsura planificată

Planul național de redresare a României a fost aprobat de Comisia Europeană la sfârșitul lunii septembrie 2021. Descrierea măsurilor, precum și evaluările “fără daune semnificative” pentru componentele planului sunt disponibile pe site-ul web al ministerului responsabil - Ministerul pentru Investiții și Proiecte Europene.³⁰

Componenta 2 a planului, “Păduri și protecția biodiversității”, include o investiție numită “Campanie națională de împădurire și reîmpădurire, inclusiv păduri urbane”, căreia i s-au alocat 730 de milioane de euro. În plan, acesta este prezentat după cum urmează.³¹

Măsura de investiții vizează crearea de noi păduri și suprafețe cu vegetație forestieră în zonele vulnerabile la schimbările climatice: identificarea și evaluarea terenurilor, finanțarea lucrărilor de împădurire și îngrijire a plantațiilor și creșterea suprafețelor cu vegetație forestieră, păduri urbane, alte categorii de perdele forestiere de protecție. Măsura vizează refacerea pădurilor afectate de incendii, fenomene meteorologice nefavorabile, boli și dăunători și tăieri ilegale, precum și reîmpădurirea suprafețelor din fondul forestier în care nu a fost realizată regenerarea de către proprietari și administrator.

Se va acorda o atenție deosebită zonelor în care habitatele forestiere au fost degradate prin tăieri ilegale sau necontrolate în zonele protejate Natura 2000. Ca urmare a acestei investiții, vor fi împădurite sau reîmpădurite în total 56 700 [hectare] de zone noi și vor fi create 315 [hectare] de păduri urbane.

Autoritatea de punere în aplicare este Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, în colaborare cu Garda Forestieră Națională. Unul dintre principalii beneficiari este Autoritatea Națională de Management Forestier – Romsilva.

Impactul - se vor obține rezultatele dorite?

Defrișările cauzate de tăierile ilegale de păduri reprezintă una dintre principalele probleme de mediu ale României. În cadrul unei conferințe de presă din noiembrie 2019, ministrul Mediului a confirmat că anual sunt exploatați aproximativ 38,6 milioane de metri cubi (mc) de lemn, dintre care 20,6 milioane mc sunt exploatați ilegal.³²

În 2019, organizațiile de mediu EuroNatur, Agent Green și ClientEarth au dezvoltat amploarea catastrofală a tăierilor ilegale de păduri seculare și primare din ariile protejate din România într-o plângere înaintată Comisiei Europene.³³ De exemplu, peste 3.000 de hectare din Parcul Natural Maramureș și din zona Natura 2000 au fost tăiate.³⁴

În februarie 2020, Comisia Europeană a trimis o scrisoare de înștiințare formală prin care cere României să pună capăt tăierilor ilegale de păduri.³⁵ Comisia a constatat că autoritățile române gestionează pădurile, inclusiv prin autorizarea exploatării forestiere, fără a evalua în prealabil impactul asupra habitatelor protejate, așa cum prevăd directivele “Habitatate” și “Evaluare strategică de mediu”. În plus, există deficiențe în ceea ce privește accesul publicului la informațiile de mediu privind planurile de gestionare a pădurilor. Comisia a constatat, de asemenea, că au dispărut habitate forestiere protejate în cadrul siturilor protejate Natura 2000, încălcând astfel directivele “Habitatate” și “Păsări”.

Pentru a asigura eficiența oricăror măsuri și o abordare coerentă a pădurilor din România, nu se poate da undă verde finanțării de noi păduri și în același timp tăierii pădurilor protejate existente. Prin urmare, orice măsură din cadrul FRR trebuie să se concentreze mai întâi pe stoparea silviculturii nesustenabile în România și pe creșterea protecției siturilor Natura 2000 și a altor păduri.

Nu sunt disponibile informații oficiale despre planurile de reîmpădurire pentru aceste părți tăiate din ariile protejate, chiar dacă reîmpădurirea este obligatorie din punct de vedere legal după tăiere. Într-adevăr, conform legislației și pentru a respecta principiul “poluatorul plătește”, administratorul pădurii este responsabil pentru măsurile de reîmpădurire. Cu toate acestea, există cazuri în care este dificil de identificat responsabilitățile, dar nevoia de împădurire sau de reîmpădurire rămâne. Aceasta ar fi trebuit să fie a doua prioritate în ceea ce privește măsurile forestiere ale FRR. Cu toate acestea, după cum se arată mai jos, astfel de măsuri ar necesita îmbunătățiri semnificative în ceea ce privește guvernanta în cadrul instituțiilor forestiere.

31 Comisia Europeană, [Anexă la propunerea de decizie de punere în aplicare a Consiliului privind aprobarea evaluării planului de redresare și reziliență pentru România](#), Ministerul pentru Investiții și Proiecte Europene, 27 septembrie 2021.

32 Hotnews.ro, [Ministrul Mediului prezintă cifre șocante: În România se taie, într-un an, 38,6 milioane de metri cubi de lemn, cu 20 de milioane peste cifrele oficiale. Diferența provine din tăieri ilegale](#), Hotnews.ro, 22 noiembrie 2019.

33 Agent Green, ClientEarth și EuroNatur, [Comisia este îndemnată să protejeze ultimele păduri naturale ale Europei de tăierile ilegale](#), ClientEarth, 10 septembrie 2019.

34 EuroNatur, ClientEarth și Agent Green, [Informare pentru mass-media: Efectele tăierilor ilegale de păduri asupra speciilor și habitatelor din pădurile naturale din siturile Natura 2000 din România Făgăraș, Maramureș și Domogled](#), EuroNatur, 22 aprilie 2020.

35 Comisia Europeană, [Pachetul privind încălcările din februarie: principalele decizii](#), Comisia Europeană, 12 februarie 2020.

Măsura prezentată în cadrul componentei 2 nu conține informații precise cu privire la proiecte, ceea ce face foarte dificilă realizarea unei evaluări “fără daune semnificative”.

Cu toate acestea, pe baza proiectelor anterioare de împădurire și reîmpădurire (în afara FRR), mai multe proiecte au potențialul de a provoca daune semnificative biodiversității, chiar dacă au trecut de evaluarea oficială “fără daune semnificative”.³⁶ În evaluare se afirmă că *campania națională de împădurire și reîmpădurire, inclusiv investițiile în pădurile urbane*, nu are un impact semnificativ asupra mediului sau a biodiversității. Dar, în realitate, acest lucru depinde de modul în care și dacă este pus în aplicare.

Până în prezent - chiar și după ce planul a fost aprobat de Comisia Europeană - nu a fost dezvăluită nicio informație cu privire la locul unde vor fi realizate cele 56 700 de hectare de împădurire și reîmpădurire.

Prin urmare, este puțin probabil ca acest obiectiv să fie atins până în 2026, deoarece în ultimii opt ani au fost împădurite doar 46.520 de hectare în pădurile deținute de stat.³⁷ Potrivit Institutului Național de Statistică, în 2020 au fost împădurite sau reîmpădurite doar patru hectare de terenuri degradate și trei hectare de centuri forestiere de protecție.³⁸ COVID-19 nu poate fi considerat un motiv convingător pentru care această cifră este atât de scăzută, deoarece în 2020 și 2021 au fost efectuate exploatarea forestieră extrem de intensive, ceea ce arată că au existat puține obstacole în calea realizării lucrărilor forestiere. În acest context, este greu de crezut că obiectivul acestei măsuri a FRR va fi atins.

În plus, votul recent al Parlamentului de a modifica limitele ariilor protejate pune în pericol șansele României de a îndeplini obiectivele pentru siturile Natura 2000.³⁹ În prezent, limitele ariilor protejate pot fi modificate în cazul în care proiectele⁴⁰ sunt în curs de construcție sau au fost aprobate înainte ca aceste zone să fie declarate protejate. În contextul recente crize energetice, această decizie ar putea deschide ușa pentru noi modificări legislative care vor pune în pericol zonele protejate pentru a facilita proiecte dăunătoare pentru mediu, cum ar fi energia hidroelectrică sau exploatarea forestieră suplimentară.

În plus, mai multe investigații au dovedit că proiectele de împădurire/reîmpădurire conduse de Romsilva – principalul beneficiar al măsurii de *împădurire și reîmpădurire* – fie nu au fost realizate deloc, fie au fost dăunătoare pentru mediu.

■ Tăieri la ras în Munții Făgăraș, sit Natura 2000 | Agent Green

36 Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene din România, [Planul național de redresare și reziliență](#).

37 Regia Națională a Pădurilor - Romsilva, [Regia Națională a Pădurilor - Program Romsilva 2021](#), accesat la 4 mai 2022.

38 Institutul Național de Statistică, [Activitatea forestieră în 2020](#), Institutul Național de Statistică, 2021.

39 Senatul României, [Propunerea legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr.158/2018 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale protejate, a florei și faunei sălbatice](#), Senatul României, 25 februarie 2022.

40 În acest caz, un proiect hidroenergetic

De exemplu, în martie 2020, Ministerul Mediului, în parteneriat cu Instituția Prezidențială, a demarat “cea mai mare campanie de împădurire din ultimii 10 ani”, intitulată *O pădure cât o țară*. Ministerul a anunțat că “mai mult de 1.100 de pepiniere ale Regiei Naționale a Pădurilor și sute de pepiniere ale administrațiilor silvice private sunt pregătite cu peste 50 de milioane de puieți pentru întregul program din acest an”⁴¹ Un an mai târziu, în mai 2021, o investigație realizată de jurnaliști independenți a scos la iveală eșecul campaniei.⁴²

Jurnaliștii au cercetat registrele de stat și au efectuat vizite la fața locului în mai multe județe pentru a vedea rezultatele proiectului de împădurire. Silvicultorii și inginerii silvici intervievați au declarat că plantarea nu a fost făcută. Ocolul Silvic Muntenia, de exemplu, a fost listat ca având 12.000 de puieți care urmau să fie plantați, dar niciunul dintre ei nu se afla la fața locului. În urma acestei investigații, premierul de atunci, domnul Florin Cîțu, a dispus o anchetă.⁴³

În decembrie 2020, o investigație a organizației de mediu Agent Green într-una dintre cele mai defrișate zone din România a dovedit că peste 200.000 de puieți și 800.000 de lei (peste 166.000 de euro) au dispărut în 2019 și 2020 de la Direcția Silvică Ialomița (aflată în administrarea Romsilva).⁴⁴ Doar 5,8 la sută din suprafața județului Ialomița este încă acoperită oficial de copaci. De fapt, este chiar mai puțin, pentru că suprafețele de pădure tăiate nu au fost replantate: puieții au dispărut la fel ca și banii din fondul forestier de conservare. Direcția Națională Anticorupție desfășoară în prezent o anchetă în acest caz.⁴⁵ Din cauza faptului că puieții nu au fost plantați la timp, compoziția vegetației s-a schimbat dramatic, iar stufărișurile și arbuștii au luat locul pădurii care ar fi trebuit să fie plantată. Din nefericire, acesta este un bun exemplu al modului în care habitatele și biodiversitatea pot fi afectate de implementarea deficitară a proiectelor de împădurire.

Un alt caz care demonstrează modul în care proiectele de împădurire eșuate pot afecta biodiversitatea și habitatele este cel din situl Natura 2000 Pădurea Scroviștea de lângă București.⁴⁶ În septembrie 2020, o investigație realizată de un post național de televiziune a arătat că, pe lângă tăierile ilegale în această zonă care ar trebui să protejeze pădurile vechi de stejar, 27 de hectare care ar fi trebuit să fie plantate cu puieți de stejar și specii înrudite sunt acum acoperite de tufișuri.⁴⁷

Autoritatea de Supraveghere din cadrul Ministerului Mediului a efectuat o anchetă cu privire la comportamentul autorității Ocolului Silvic Snagov, administratorul pădurii din subordinea Romsilva. Printre altele, raportul a arătat că pădurea nu a reușit să se regenereze deoarece reîmpădurirea a fost efectuată doar pe 15 la sută din suprafață, în loc de 70 la sută din suprafața prevăzută de legislația națională. Agenția de Supraveghere a trimis raportul la Parchetul General.⁴⁸

Ce ar fi putut fi făcut diferit?

Măsurile de împădurire și reîmpădurire din cadrul FRR nu au sens în România decât dacă sunt însoțite de măsuri de stopare a tăierilor ilegale și nesustenabile, precum și de măsuri de îmbunătățire a guvernantei întregului sector pentru a îmbunătăți aplicarea legii și a reduce corupția.

Cu toate acestea, dacă sunt însoțite de astfel de măsuri, proiectele de împădurire/reîmpădurire FRR ar trebui să se concentreze pe refacerea zonelor protejate pentru a reface habitatele și biodiversitatea. Măsura de reîmpădurire FRR are ca scop reîmpădurirea zonelor afectate de incendii, fenomene meteorologice extreme, boli și dăunători, precum și de tăieri ilegale. Toate aceste suprafețe ar trebui să facă parte din obiectivul de 56.700 de hectare. Așa cum este descrisă măsura, refacerea pădurilor exploatate ilegal nu este una dintre principalele domenii de interes al programului de refacere din cadrul măsurii, chiar dacă gestionarea pădurilor este una dintre principalele probleme de mediu din România.

Unul dintre obiectivele măsurii FRR este de a crea 315 hectare de păduri urbane și, prin aceasta, de a reduce poluarea în zonele urbane. Acest lucru ar putea fi eficient atâta timp cât pădurile naturale periurbane nu sunt exploatate.

41 Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor din România, [O pădure cât o țară](#), accesat la 4 mai 2022.

42 Alex Nedeia, David Muntean, [O minciună cât o țară. Adevărul din spatele “celeii mai mari campanii de împădurire”](#), Recorder, 11 mai 2021.

43 Andrei Pricopie, [Reacția premierului Cîțu după reportajul Recorder “O minciună cât o țară”](#), The Epoch Times, 13 mai 2021.

44 Agent Green, [Plantări fictive în cea mai despădurită zonă a țării](#), Agent Green, 14 decembrie 2020.

45 Agent Green, [Plantări fictive în cea mai despădurită zonă a țării](#).

46 Natura 2000, [Sit: Scroviștea](#), accesat la 4 mai 2022.

47 Știrile Pro TV, [Dezastru ecologic în pădurea Scroviștea. Cum sunt tăiați copacii din aria protejată?](#), Știrile Pro TV, 7 septembrie 2020.

48 Știrile Pro TV, [Dezastru ecologic în pădurea Scroviștea. Cum sunt tăiați copacii din aria protejată.](#)

Iași și București se numără printre cele mai poluate orașe din România, iar pădurile din apropiere sunt exploatate ilegal, chiar dacă sunt situate în situri Natura 2000. Pădurea Bârnova,⁴⁹ lângă Iași, și Pădurea Scroviștea,⁵⁰ lângă București, sunt exploatate ilegal de mulți ani. Pentru a crea efecte pozitive pe termen lung și o politică coerentă și compatibilă cu UE în ceea ce privește pădurile din România, nu poate fi permisă finanțarea de noi păduri în timp ce se taie pădurile protejate existente. Măsura ar trebui să vizeze în primul rând identificarea și protejarea pădurilor urbane și periurbane existente și abia apoi ar trebui să includă finanțarea și restaurarea celor existente, în special a zonelor protejate și a siturilor Natura 2000 degradate de exploatarea forestieră.

Transparență și participare publică

Singura consultare publică organizată pentru planul național de redresare înainte de aprobarea acestuia de către Comisia Europeană a avut loc în februarie 2021.⁵¹

Conform datelor oficiale, au fost organizate 32 de evenimente de consultare. Au fost implicate aproape 4.000 de persoane, reprezentanți ai societății civile și parteneri din domeniul social și economic, precum și instituții și autorități publice la nivel național și local. Au fost primite în total 1.939 de propuneri de reformă și investiții, dintre care 1.709 au fost transmise prin intermediul formularului online.⁵²

Au fost publicate mai multe proiecte oficiale - o bună ocazie de a face evaluări publice ale măsurilor propuse. Acest lucru a fost făcut prin intermediul mass-media, deoarece nu a existat nicio altă consultare publică.

- Implementarea stocării permanente a 36 de milioane de tone de carbon pe 150.000 de hectare de păduri primare și bătrâne ca rezervor cheie de biodiversitate;
- Reîmpădurirea a 480.000 de hectare până în 2026;
- Dezvoltarea de soluții alternative de încălzire a locuințelor și de producere a energiei, în special prin utilizarea panourilor solare și a pompelor de căldură, și
- Tranziția către o dietă durabilă prin programe educaționale, o schimbare sistematică a utilizării terenurilor și creșterea (cu 35%) a opțiunilor alimentare pe bază de plante în supermarketuri și restaurante.

Nu este clar ce propuneri din partea societății civile au fost luate în considerare, deoarece nu există informații oficiale pe această temă. Ministerul Investițiilor și Fondurilor Europene a publicat doar o prezentare generală a subiectelor care vor fi abordate, nu și proiectele acceptate în fiecare domeniu. În mod pozitiv, în planul de redresare au fost incluse propuneri precum reîmpădurirea și protejarea pădurilor primare și a celor seculare, dar acestea vor trebui să fie însoțite de o mai bună guvernare.

Pentru mai multe măsuri, ministerele responsabile au publicat documente pentru consultare publică. Cu toate acestea, nu toate aceste propuneri pot fi găsite pe site-ul Ministerului Investițiilor și Fondurilor Europene, astfel încât oricine caută informații trebuie să caute pe site-ul fiecărui minister responsabil cu măsurile în parte.

49 Natura 2000, [Sit: Pădurea Bârnova - Repedeș](#), accesat la 4 mai 2022.

50 Natura 2000, [Sit: Scroviștea](#).

51 Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene din România, [Înscriri deschise la dezbaterile publice pentru actualizarea Planului Național de Redresare și Reziliență](#), Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, 3 februarie 2021.

52 Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, [Consistența cu alte inițiative](#), Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, accesat la 4 mai 2022.

CEE Bankwatch
Network

euRONATUR

AGENT GREEN